

УДК 378.016:331.45

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

кандидат технічних наук Комаров В. І.,

кандидат технічних наук Кіт Ю. В.,

Корж Г. І.

Національний університет «Львівська політехніка», Україна, Львів

В статті проаналізовано завдання, які стоять перед охороною праці, що визначаються її комплексним характером, великою кількістю науково-технічних, виробничих, гігієнічних, організаційних, соціальних, суспільних чинників, які зумовлюють ефективність зусиль, що застосовуються з метою підвищення рівня охорони праці. Акцентується увага на використанні досягнень багатьох наукових дисциплін, безпосередньо або опосередковано пов'язаних із завданнями створення здорових і безпечних умов праці. Обґрунтовується важливість безперервного багаторівневого цілеспрямованого підвищення професійної грамотності і компетентності персоналу з охорони праці як невід'ємного елемента профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності.

Ключові слова: охорона праці, навчання, контроль знань, нормативні вимоги, освіта, підготовка кадрів.

кандидат технических наук Комаров В. И., кандидат технических наук Кит Ю. В., Корж Г. И. Некоторые особенности контроля знаний по охране труда / Национальный университет «Львовская политехника», Украина, Львов.

В статье проанализированы задачи, которые стоят перед охраной труда, которые определяются ее комплексным характером, большим количеством научно-технических,

производственных, гигиенических, организационных, социальных, общественных факторов, обуславливающих эффективность усилий, применяемых с целью повышения уровня охраны труда. Акцентируется внимание на использовании достижений многих научных дисциплин, прямо или косвенно связанных с задачами создания здоровых и безопасных условий труда. Обосновывается важность непрерывного многоуровневого целенаправленного повышения профессиональной грамотности и компетентности персонала по охране труда как неотъемлемого элемента профилактики производственного травматизма и профессиональной заболеваемости.

Ключевые слова: охрана труда, обучение, контроль знаний, нормативные требования, образование, подготовка кадров.

PhD in Technical Sciences, Komarov V. I., PhD in Technical Sciences Kit Y. V., Corzh G. I. Some peculiarities of knowledge control on occupational health and safety / National university «Lviv polytechnic», Ukraine, Lviv

The article analyzes the tasks facing occupational safety, which are determined by its complex nature, a large number of scientific, technical, industrial, hygienic, organizational, social, and public factors that determine the effectiveness of efforts applied to increase occupational safety. Attention is focused on the use of the achievements of many scientific disciplines directly or indirectly related to the tasks of creating healthy and safe working conditions. The importance of continuous multi-level targeted improvement of professional literacy and competence of labor protection personnel as an integral part of the prevention of industrial injuries and occupational morbidity is substantiated.

Key words: labor protection, training, knowledge control, regulatory requirements, education, personnel training

Вступ. Успіх розв'язання проблем охорони праці у великій мірі залежить від відповідальних осіб та фахівців у цій галузі, від їхнього вміння приймати своєчасні та правильні рішення в складних і мінливих умовах сучасного виробництва. Компетентність спеціалістів є провідним чинником забезпечення належного рівня охорони праці, оскільки основний ресурс сталого розвитку сучасного суспільства – фахівці, здатні до пошуку й освоєння нових знань і прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.

Навчання та інструктажі працівників з питань охорони праці – один з основних принципів державної політики в цій галузі і є складовою частиною системи управління охороною праці [1, с.18].

Охорона праці, як сфера діяльності людини та відповідна навчальна дисципліна, сформувалася не в результаті еволюційного розвитку напрямку наукових знань, скажімо, як математика, фізика або хімія, а в процесі трудової діяльності людини й стала результатом соціального прогресу суспільства. Отже, охорона праці, як система знань, має за мету збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності. Ця система складається з правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів [1, с.1]. Багатопланове визначення поняття охорони праці говорить про його «об'ємність» і внутрішню складність, через те існує складність навчання і контролю знань.

За таких обставин в охороні праці було використано відомий механізм диференціювання знань. Таким чином, відповідно до НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці» (надалі Положення) [2], в галузі освіти визначено навчальні дисципліни:

«Охорона праці» (професійно-технічні навчальні заклади), «Основи охорони праці» (вищі навчальні заклади) та «Охорона праці в галузі» (вищі навчальні заклади); у відомствах – акцент на галузевих особливостях виробництва, фактично – на охороні праці в галузі. Відокремлені такі складові охорони праці як: надання долікарської допомоги, пожежна безпека, користування ЗІЗ та ін.

Разом з тим, у систему навчання з охорони праці закладено диференціювання видів та методів навчання (за термінами, глибиною, спрямованістю навчання) для різних груп (окремих категорій) працівників на основі вимог до освітніх цензів і кваліфікацій з урахуванням потреб виробництва. Такий підхід до навчання, при збереженні загальної типової бази і програми, дає можливість розмежування категорій за тривалістю навчання та обсягом наданого матеріалу, що дозволяє охопити всі категорії працівників.

Підвищення якості та ефективності навчального процесу залежить не тільки від процесу навчання, але і від **контролю знань**, що проводиться як протягом всього терміну навчання, так і на завершальному етапі.

Виклад основного матеріалу

Контроль знань і умінь (діагностична функція) – один із найважливіших елементів навчального процесу. Від його правильної організації багато в чому залежить ефективність управління навчальним процесом і якість підготовки фахівця. Навчання за всіма формами не може бути повноцінним без регулярної та об'єктивної інформації про те, як засвоюється слухачами матеріал, як вони готові застосовувати отримані знання на практиці. В процесі контролю знань між викладачами й слухачами встановлюється «зворотній зв'язок», який дозволяє оцінювати динаміку засвоєння навчального матеріалу, дійсний рівень володіння системою знань, умінь, навичок і

компетенцій, та на основі їх аналізу вносити відповідні корективи в організацію навчального процесу.

Правильно організований контроль знань, умінь і навичок виконує не лише функцію перевірки, але і навчальну функцію. Тому, інше важливе призначення контролю – це навчання. Під час виконання контрольних завдань відбувається повторення, закріплення і систематизація набутих раніше знань шляхом їх уточнень і доповнень, слухачі переосмислюють і узагальнюють пройдений матеріал, використовують набуті знання у практичній діяльності. Контроль сприяє формуванню умінь і навичок раціонально організовувати навчальну діяльність, самостійно оволодівати знаннями.

Перевірка знань, за таких обставин, стає важливим але й непростим завданням навчального процесу. Вона повинна відповідати предмету («Охорона праці», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та ін.) та навчальній програмі і врахувати специфіку матеріалу, що вивчається.

Найбільш складна ситуація у випадку, коли навчальна програма з «Охорона праці» охоплює всю окреслену систему знань, а підсумковим заходом є іспит з дисципліни. Такий іспит складають певні категорії працівників та студентів. У цьому випадку необхідно «осягнути неосяжне», а саме: охопити навчальною програмою та контролем всю систему знань, яку містить охорона праці.

На жаль, такий підхід до вивчення визначеної дисципліни не завжди завершується успіхом. Трапляються випадки, коли екзамен з «Охорони праці» перетворено на екзамен з «Охорони праці в галузі», тобто має галузеве тяжіння. Довелося зустрічатись з випадками, коли іспит з охорони праці за змістом екзаменаційних білетів більше нагадував іспит з трудового законодавства або правознавства. Таке

враження склалося тому, що майже всі екзаменаційні питання відносилися до правової складової з визначеного Законом поняття – «Охорона праці».

Вищесказане спонукає нас до виокремлення форм контролю знань, які найбільш відповідають такій ситуації.

Контроль знань полягає у виявленні рівня знань, умінь, навичок та компетенцій слухача і може проводитися у формі тестування, заліку або іспиту [2].

Традиційні методи контрольних і навчальних функцій перевірки та оцінки знань слухачів передбачають методику проведення усного, письмового, практичного контролю знань, різні види опитування.

Відомі недоліки екзамену як методу контролю знань, а саме, можливість винести на усний іспит зазвичай 2–4 теми, а на письмовий – 3–5, що для «безрозмірної» охорони праці вочевидь недостатньо. Екзаменаційний білет із трьох питань не дозволяє виявити знання слухача з усього курсу, втім не виключається елемент випадковості при витягуванні білета. Неоднозначним є і питання рівноцінності білетів і питань у них. Так, у згаданих вище білетах із трьох питань містилися такі, повна відповідь на які становила всього одну цифру, а були й інші, відповідь на які вимагали цілої промови. Деякі розділи охорони праці у згаданих білетах взагалі не відтворювалися.

Практика традиційного навчання виявляє істотні негативні сторони такої системи оцінювання, оскільки вона не спирається на об'єктивні методи педагогічних вимірювань.

Головним недоліком існуючих способів контролю якості знань вважається суб'єктивність оцінки, яка складається з дуже багатьох компонентів. Багато що залежить і від суб'єктивних особливостей самого екзаменатора. У цій ситуації автоматичний контроль знань у

вигляді тестування є найбільш доцільним серед різних методик проведення моніторингу знань.

Вище викладене припускає нові якості методів моніторингу знань, які повинні мати точну відповідність програмі навчання, бути об'єктивними, не залежати від суб'єктивних якостей екзаменатора, дозволяє автоматизувати процес перевірки знань.

Використання тестових форм контролю містить певні позитивні сторони. До таких можна віднести:

- ✓ тести – це більш об'ємний інструмент, оскільки тестування може охоплювати завдання з усіх тем курсу, що дозволяє виявити знання слухача по всьому курсу, виключивши елемент випадковості як при витягуванні білета; за допомогою тестування можна встановити рівень знань з охорони праці в цілому і по окремих його розділах;
- ✓ більша об'єктивність і, як наслідок, більш позитивний стимулюючий вплив на пізнавальну діяльність слухача; виключається дія негативного впливу на результати тестування таких факторів як настрої, рівень кваліфікації та інші характеристики конкретного викладача й екзаменатора;
- ✓ тестування – це більш м'який інструмент, він ставить всіх слухачів в рівні умови, використовуючи єдину процедуру і єдині критерії оцінки;
- ✓ тестування більш ефективно з економічної точки зору, витрати на проведення тесту значно нижчі, ніж при письмовому або усному контролі; проведення тестування і контроль результатів у групі з 30 осіб займає півтори – дві години, усний або письмовий іспит – від чотирьох годин і більше.

Висновки

За об'єктивністю, широтою та швидкістю діагностування тестування перевершує всі інші форми педагогічного контролю.

Надзвичайно велика дискретизація навчального матеріалу з охорони праці за навчальними напрямками сприяє використанню тестового методу контролю знань з цього предмету.

Використання тестів у навчанні є одним з ефективних і раціональних доповнень до методів перевірки знань, умінь, компетенцій і практичних навичок учнів.

Література:

1. Закон України «Про охорону праці», 2003 (Верховна Рада України). Відомості Верховної Ради України, 2003, № 2, ст. 10 із наступними змінами;
2. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці», 2005. (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05>> (2018, листопад, 06).

References:

1. Zakon Ukrainy "Pro okhoronu praci", 2003 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law of Ukraine "On Occupational Safety"]. Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 2, st. 10 iz nastupnymy zminamy);
2. NPAOP 0.00-4.12-05 «Typove polozhennja pro porjadok provedennja navchannja i perevirky znanj z pytanj okhorony praci», 2005. (Verkhovna Rada Ukrainy). [NPAOP 0.00-4.12-05 "Typical Regulations on the Procedure of Training and Verifying Knowledge on Occupational Safety", 2005 (Verkhovna Rada of Ukraine).]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> [in

Ukrainian]. (2018, november, 06).